

Młodopolska kontemplacja cielesności

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Śmierć jako kobieta*, [w:] *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*.
- Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Ekstaza*, [w:] tegoż, *Poezje wybrane*, oprac. J. Krzyżanowski, Wrocław 1968, s. 55–56.
- Źródło: Anna Świrszczyńska, *Genialne ciało jogi*, [w:] Anna Świrszczyńska, *Jestem baba*, Kraków 1975.
- Źródło: *Virgini intactae*, [w:] Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Erotyki*, wybór M. Koperska, Warszawa 2000, s. 26.

Józef Mehoffer, *Dziwny ogród*, 1903

Źródło: domena publiczna.

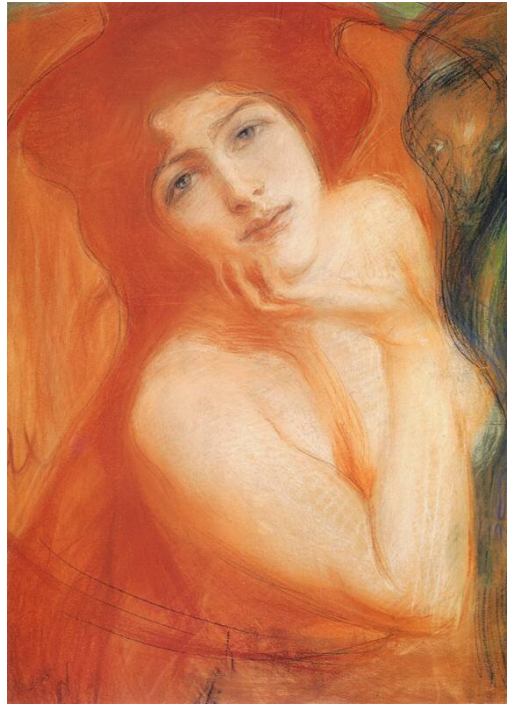
Zmysłowe postrzeganie świata to jedna z najbardziej rozpoznawalnych cech kultury modernistycznej. W epoce *fin de siècle'u* skupiano uwagę na cielesności człowieka, w jej wymiarze erotycznym i estetycznym. Ciało – przedmiot kontemplacji – zyskało w tym czasie szczególnie wysoką rangę jako temat literatury i sztuki. Od tej pory, przez cały wiek XX, a nawet w wieku XXI, miało ono stanowić dla twórców jedną z najważniejszych inspiracji.

Twoje cele

- Opiszysz główne tendencje postrzegania cielesności w literaturze okresu Młodej Polski.
- Wyjaśnisz, dlaczego w czasach przełomu wieków popularnym uosobieniem śmierci była postać kobiety.
- Porównasz młodopolską perspektywę postrzegania ciała z wizją poetycką w wierszu współczesnej poetki.

Przeczytaj

Zainteresowanie cielesnością poeci i pisarzy przełomu wieków przejęli po naturalistach, którzy poprzestawali na biologicznym spojrzeniu na ciało człowieka. Redukowanie człowieka do roli maszyny złożonej z organów wciąż pozostawało sposobem literackiego obrazowania, lecz zaczęło współistnieć z odmienną perspektywą, wiążącą przeżycia zmysłowe z duchowymi.

Teodor Axentowicz, *Rudowłosa*, 1899

Źródło: domena publiczna.

Młodopolscy artyści łączyli w swoich dziełach erotyzm z opisem najgłębszych doświadczeń duszy. Pomieszanie cielesności z [metafizyką](#) można odnaleźć między innymi w utworach Stanisława Przybyszewskiego, na czele z jego słynnym twierdzeniem dotyczącym natury wszechświata: „Na początku była chuć” (z poematu *Requiem aeternam*). Podobną tendencję można zauważyć także w poezji Kazimierza Przerwy-Tetmajera.

((Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Ekstaza

Nie widzę, słucham cię oczyma, biała!
Nagości twojej linie i kolory
w hymn mi się jeden łączą różnowzory,
w muzykę kształtu, w pieśń twojego ciała...

Melodią jesteś i harmonią cała!
Rzucona kędyś w dalekie przestwory,

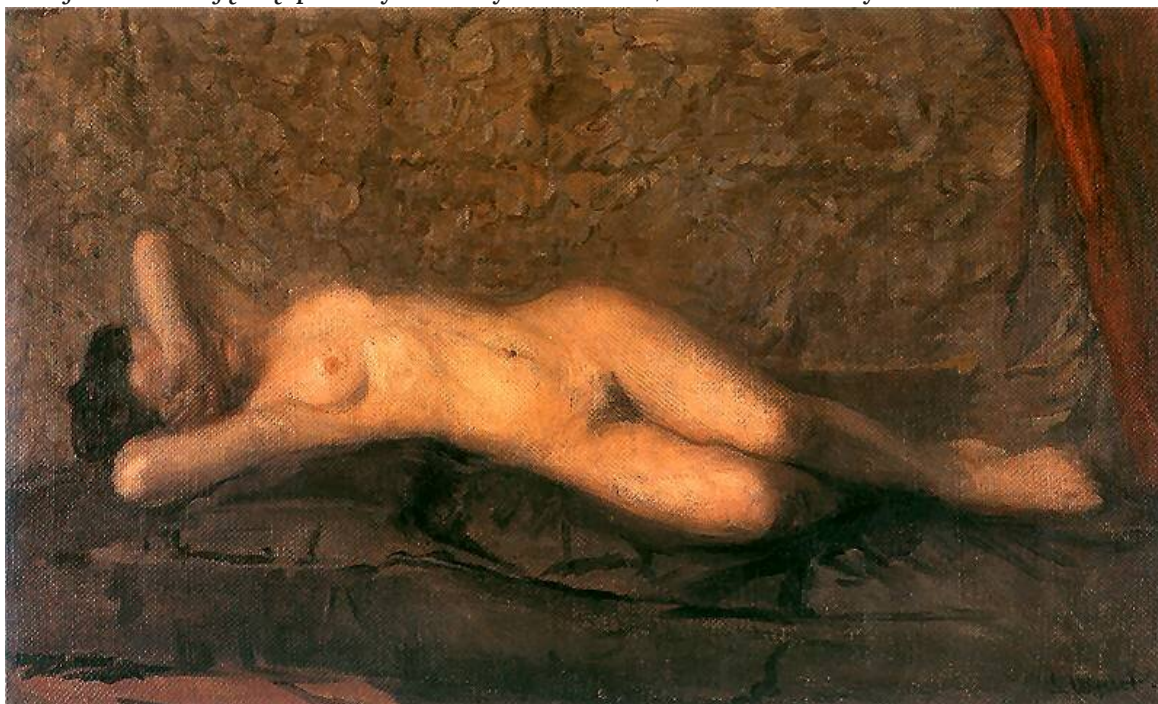
jako przelotne świecisz meteory –
pieśń twej piękności promienieje, pała...

Komu się zjawisz taka, pójdzie dalej
z twarzą od świata odwróconą, senną –
tak ci rzeźbiarze, co Wenus promienną

niegdyś w paryjskim marmurze kowali,
chodzili cisi, senni między ludem –
oni widzieli cud i żyli cudem...

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Ekstaza*, [w:] tegoż, *Poezje wybrane*, oprac. J. Krzyżanowski, Wrocław 1968, s. 55–56.

W twórczości młodopolan przejawia się skłonność do idealizacji ludzkiego ciała, przypisywania mu wartości **transcendentnych**. Takie podejście często łączy się jednak z **uprzedmiotowieniem** obiektu pożądania, którym jest wyniesiona na piedestał kobieta. Płeć żeńska jest w tego typu poezji podziwiana tylko ze względu na aspekt zmysłowy. Najistotniejsze okazują się przeżycia i wyobrażenia, nie zaś rzeczywista istota ludzka.

Leon Wyczółkowski, *Akt*, 1908

Źródło: domena publiczna.

Wizerunek kobiet w literaturze Młodej Polski można uznać za **ambiwalentny**. Z jednej strony w literaturze pojawiały się kochanki idealne, którym oddawana była cześć godna bóstwa. Z drugiej strony dzieła tego okresu pełne są przykładów **mizoginistycznego** lęku przed niszczącą siłą kobiecą osłabiającą wolę mężczyzny. Choć piśmiennictwo epoki pozostawiło wiele przykładów silnych kobiecych sylwetek, większość z nich była przedstawiana jedynie w kontekście cielesnego, zmysłowego powabu.

Słownik

ambiwalentny

(łac. *ambo* – obaj + *valens* – znaczący, mający wartość) – dwuwartościowy, zawierający elementy przeciwstawne

alegoria

(gr. *allegoreo* – mówić coś innego) – motyw, postać lub opowiadanie mające, poza sensem dosłownym, sens przenośny; w przeciwieństwie do symbolu alegoria jest jednoznaczna i opiera się na ścisłym związku przedstawienia z sugerowaną treścią

euthanasia

(gr. *εὐθανασία*, *euthanasia* – dobra śmierć) – wieloznaczne pojęcie określające dobrą, bezbolesną śmierć, w starożytności oznaczające zgon naturalny pozbawiony cierpienia; w późniejszych wiekach termin zaczął być wiązany z uśmiercaniem osób chorych i rannych w celu ulżenia im w niemożliwym do usunięcia bólu

metafizyka

(gr. *metá tá physiká* – to, co następuje po fizyce) – dyscyplina filozoficzna, której przedmiotem jest istota, pochodzenie i struktura bytu; to co nie poddaje się racjonalnemu poznaniu, nieodgadniona istota czegoś; pot. oderwanie od rzeczywistości, mętne, niezrozumiałe

mizoginizm

(gr. *mīsos* – nienawiść + *gynē* – kobieta) – odczuwanie przez mężczyzn niechęci, odrazy, wzgardy do kobiet

Mojry

(gr. Μοῖραι, Moirai) – w mitologii greckiej boginie losu ludzkiego zaplanowanego przez bogów, uznawane za córki Zeusa i Temidy o imionach Lachesis, Kłoto i Atropos

symbol

(gr. *sýmbolon* – znak rozpoznawczy, wiązać razem) – motyw lub zespół motywów występujących w dziele, który jest znakiem treści głęboko ukrytych, niejasnych i niejednoznacznych; symbol ma za zadanie kierować ku tym treściom myśl czytelnika. Wyrażają go słowa, gesty, obrazy, przedmioty rozpoznawalne tylko dla członków danej kultury i stale się zmieniające. Symbol jest znakiem językowym o wielu znaczeniach. Na przykład kolor czerwony symbolizuje miłość, ale w zależności od kontekstu, w którym występuje – może też oznaczać wstyd, zagrożenie, ogień piekielny

Tanatos

(gr. *Thánatos*) – w mitologii greckiej bóg śmierci i jej uosobienie. Przedstawiany zazwyczaj z czarnymi skrzydłami i zgaszoną pochodnią

transcendentny

(łac. *transcendens, transcendentis*) – istniejący poza granicami bytu lub poza granicami ludzkiego poznania

uprzedmiotowienie

sprowadzenie kogoś do roli przedmiotu, narzędzia; nadanie czemuś realnego kształtu

Symbolizm i symbolika w młodopolskiej poezji

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P14xLxrCP>

Maria Podraza-Kwiatkowska

Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski

[fragment]

[Personifikacja] to wynik wysoce skomplikowanej kultury umysłowej; zabieg, w którym postać ludzka służy do wyrażania [...] pojęć. Dlatego personifikacja kojarzy się przede wszystkim z alegorią. W charakterze przykładu posłużyć tu mogą częste w sztuce średniowiecznej postacie kobiece personifikujące Kościół i Synagogę. [...] ten sposób [...] myślenia, który posługuje się ludzką postacią jako obrazem – pozostając w zgodzie z teoretycznymi założeniami symbolizmu – powoduje niebezpieczne sąsiedztwo: sąsiedztwo alegorii, tj. wtórnego, sztucznie wywołanego obrazu, do którego droga prowadzi poprzez istniejące już w naszym systemie językowym – pojęcie. [...] Do roli symbolu pretenduje jeszcze raz w dziejach sztuki postać ludzka. Czy nowa sztuka potrafi tu wnieść coś nowego? W okresie Młodej Polski utwory poetyckie zaludnione były specjalnego rodzaju postaciami gęściej niż kiedykolwiek. Oddziało w tym kierunku zapewne przekonanie o duchowej istocie świata [...]. Oddziałała także pewna konwencja: koncepcja poezji opartej na ekspresji pośredniej, [...] w której dużą rolę odgrywa sfera emocjonalna, nasuwała między innymi po prostu najłatwiejszy, tradycyjny sposób obrazowania: ożywienie pojęcia. Zatem: ból kładzie białe dłonie, życie żegna dłonią drzewa, rozpacz nachyla smutną twarz itp. Wymieniona część ludzkiego ciała, najczęściej dłoń i twarz, sugeruje istnienie całej postaci, personifikującej ból, życie, rozpacz. Niekiedy animizacja zaznaczona jest tylko przez czynność; taką jednak czynność, którą zwykle przypisujemy człowiekowi: „Na łące ślania się cisza złota”. Jedna zwłaszcza z owych młodopolskich postaci znana jest szczególnie dobrze:

kobiece uosobienie śmierci. [...]

Nirwano! Pochyl ku mnie twarz matowo-błądą

(Kazimierz Tetmajer: Zamyślenia XIII)

[...] Stary topos „thánatos” nie jest tu ani greckim chłopięciem z wygaszoną pochodnią życia, ani grecką Mojrą czy rzymską Parką, ani wreszcie chrześcijańskim szkieletem z

kosą. Jest to postać kobieca, mniej lub bardziej nierealna, niekiedy nasycona elementami erotyzmu, niosąca zawsze ukojenie, najczęściej przez kładzenie dłoni [...]. Taka rewaloryzacja starego toposu śmierci łączy się, jak wiadomo, z schopenhauerowsko-hinduską ideą negacji woli życia i popędu do działania. Śmierć bywa traktowana wymiennie z nirwaną; w obu przypadkach jest to nie tyle „thánatos”, co „euthanasia”, tj. dobra, bezbolesna śmierć. Być może zresztą, że wszyscy przeceniamy wpływ Schopenhauera; podobne zjawiska zna przecież psychiatria: śmierć ukoicielka pojawia się mianowicie z reguły w stanach depresyjnych. [...] Niekiedy zresztą, o czym się zapomina, śmierć bywa przedstawiana inaczej, bardziej tradycyjnie, nawet ze swym atrybutem: kosą. Nie jest wtedy ukoicielką stanów depresyjnych, lecz koniecznością, przyjmowaną godnie, na wzór stoików. [...] Zarówno jedna, jak i druga prezentacja śmierci – i ten fakt jest dla nas najważniejszy – nie jest symbolem. Jest alegoryczną personifikacją ogólnie znanego pojęcia.

Źródło: Maria Podraza-Kwiatkowska, *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski*, Kraków 1975, s. 139–142.

Polecenie 1

Omów dwa sposoby prezentacji śmierci, o których jest mowa w tekście Marii Podraza-Kwiatkowskiej.

Polecenie 2

Na podstawie audiobooka zanotuj, jaką rolę w ukazywaniu śmierci w poezji młodopolskiej odgrywa postać kobiety.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz cechy młodopolskiego postrzegania cielesności.

- ☐ Idealizacja ludzkiego ciała.
- ☐ Uprzedmiotowanie obiektu pożądania.
- ☐ Łączenie przeżyć zmysłowych z duchowymi.
- ☐ Ograniczenie ludzkiego życia wyłącznie do sfery biologicznej.

Ćwiczenie 2

Oceń prawdziwość zdań. Zaznacz P, – jeśli zdanie jest prawdziwe, lub F – jeśli jest fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Młodopolski mizoginizm polegał na uznawaniu kobiecego ciała za niedoskonałe.	☐	☐
W literaturze Młodej Polski rozwijały się dwie tendencje postrzegania kobiet: ich idealizacja oraz lęk przed ich niszczącą siłą.	☐	☐
Młodopolscy artyści uznawali sferę cielesną i duchową za dwie przeciwstawne rzeczywistości.	☐	☐
Kobiece sylwetki w literaturze Młodej Polski przedstawiano zazwyczaj przedmiotowo, przez pryzmat cielesności.	☐	☐

Wiersze do ćwiczeń 3–6

 Kazimierz Przerwa-Tetmajer

Ekstaza

Nie widzę, słucham cię oczyma, biała!
Nagości twojej linie i kolory
w hymn mi się jeden łączą różnowzory,
w muzykę kształtu, w pieśń twojego ciała...

Melodią jesteś i harmonią cała!
Rzucona kędyś w dalekie przestwory,
jako przelotne świecisz meteory –
pieśń twej piękności promienieje, pała...

Komu się zjawisz taka, pójdzie dalej
z twarzą od świata odwróconą, senną –
tak ci rzeźbiarze, co Wenus promienną

niegdyś w paryjskim marmurze kowali,
chodzili cisi, senni między ludem –
oni widzieli cud i żyli cudem...

Źródło: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Ekstaza*, [w:] tegoż, *Poezje wybrane*, oprac. J. Krzyżanowski, Wrocław 1968, s. 55–56.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DsER4TubG>

Film prezentuje recytację wiersza *Genialne ciało jogi* Anny Świrszczyńskiej.

((Anna Świrszczyńska

Genialne ciało jogi

Znudziło mnie już moje ciało.

Na próżno przez tyle lat
staram się je wytresować,
głodzę, polewam lodowatą wodą,
biczuję pracowicie
ironią.

Jest tępe,
nie ma wyższych aspiracji,
nie stanie się nigdy
genialnym ciałem jogi.

Którejś nocy
zostawię je pod opieką twoich rąk
i odejdę.

Chociaż na chwilę.

Źródło: Anna Świrszczyńska, *Genialne ciało jogi*, [w:] Anna Świrszczyńska, *Jestem baba*, Kraków 1975.

Ćwiczenie 3

Wymień środki stylistyczne użyte w sonecie *Ekstaza* i wskaż ich funkcje.

ŚRODEK STYLISTYCZNY	PRZYKŁAD	FUNKCJA

Ćwiczenie 4

Scharakteryzuj adresatkę wiersza Kazimierza Przerwy-Tetmajera.

Ćwiczenie 5

Określ postawę podmiotu lirycznego w wierszu Anny Świrszczyńskiej *Genialne ciało jogi*.

Porównaj damski i męski punkt widzenia w postawach podmiotów lirycznych obu wierszy. Zapisz swoje wnioski.

Wiersz do ćwiczeń 7–8

Tytuł *Virgini intactae* (łac.) oznacza: „Nietkniętej dziewicy”.

“ *Virgini intactae*

Ust twych więc usta nie tknęły niczyje?
Nikt nie uściskał twojej drżącej ręki?
Nikt się nie oplótł w twoich włosów pęki
ani się wessał w twoją białą szyję?

Nikt się nie wsłuchał, jak tve serce bije,
jak omdlewają słów błękitne dźwięki,
a ciała twego kształt smukły i miękki
zdrój tylko widział i wodne lilije?

I nigdy dumne to królewskie ciało
w niczych ramion uścisku nie drżało?
Pragnienie twoje jest jak blask o wschodzie?

Nigdy w tych oczu słonecznym ogrodzie
nie trysła rozkosz kwiatami złotemi?

Pójdź! Tyś jest szczęściem najwyższym na ziemi!

Źródło: *Virgini intactae*, [w:] Kazimierz Przerwa-Tetmajer, *Erotyki*, wybór M. Koperska, Warszawa 2000, s. 26.

Ćwiczenie 7

Jak poeta opisał ideał kobiecego piękna w wierszu *Virgini intactae*? Jakich środków stylistycznych użył? Sformułuj wypowiedź pisemną.

Ćwiczenie 8

Dlaczego podmiot nazywa adresatkę utworu „szczęściem najwyższym na ziemi”? Dokonaj pisemnej interpretacji ostatniego wersu sonetu.

Praca domowa

Wskaż dowolny utwór literacki, którego tematem jest ludzkie ciało. Opisz, w jaki sposób zostało w nim przedstawione.

Dla nauczyciela

Autorka: Marzenna Śliwka

Przedmiot: Język polski

Temat: Młodopolska kontemplacja cielesności

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy,

filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

3. Komunikacja językowa i kultura języka. Uczeń:

- 3) rozpoznaje i określa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

- 1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;

- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- opisuje tendencje postrzegania cielesności w literaturze okresu Młodej Polski,
- interpretuje modernistyczne obrazy ukazujące malarskie wizje kobiety i śmierci,
- wyjaśnia, dlaczego w literaturze młodopolskiej śmierć była często przedstawiana pod postacią kobiety,
- porównuje sposób przedstawienia kobiecego ciała w wierszach z dwóch różnych epok.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- prezentacja multimedialna;
- śniegowa kula.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć.

a) **Dla ucznia.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał *Młodopolska kontemplacja cielesności*. Uczestnicy zajęć zapoznają się z treścią materiału przed lekcją.

b) **Dla nauczyciela.** Nauczyciel przygotowuje prezentację multimedialną przedstawiającą malarskie wizje kobiety i śmierci. Proponowane obrazy: Marian

Wawrzeniecki, *Śmierć każdego ułagodzi*, 1898; Jacek Malczewski, *Thanatos I*, 1898; Jacek Malczewski, *Śmierć*, 1902; Witold Pruszkowski, *Spadająca gwiazda*, 1884; Teodor Axentowicz, *Wiosna*, 1900; Władysław Ślewiński, *Czesząca się*, 1897.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie oglądają prezentację przygotowaną przez nauczyciela, a następnie dzielą się wrażeniami. Nauczyciel zwraca uwagę na niektóre aspekty wybranych obrazów:
 - Jakie emocje budzą w Was przedstawione dzieła?
 - Jaka kolorystyka dominuje na obrazach?Czy możecie określić nastrój poszczególnych obrazów?
 - W jaki sposób przedstawione zostały kobiety?
 - Jakie atrybuty znajdują się na dziełach? Jakie skojarzenia budzą? Co symbolizują?Nauczyciel zwraca uwagę na to, że w młodopolskim malarstwie kobieta bywa personifikacją zjawisk abstrakcyjnych (np. śmierci, wiosny, piękna), intryguje erotyzmem.
2. Nauczyciel informuje uczniów, że będą pracowali metodą śnieżnej kuli, poszukując odpowiedzi na pytanie: *Dlaczego – Twoim zdaniem – w czasach przełomu wieków popularnym uosobieniem śmierci była postać kobiety?* Pierwszy etap pracy jest indywidualny: uczniowie samodzielnie opracowują odpowiedzi, następnie łączą się w pary, konfrontując zapisane pomysły. Kolejny etap to połączenie par w zespoły 4-osobowe, które prowadzą dyskusję i weryfikują swoje przemyślenia, a wniosek omawiany jest na forum klasy. Na każdym etapie uczniowie zapisują swoje pomysły na nowej kartce. Nauczyciel dokonuje przeglądu przedstawianych przez uczniów rozwiązań i uzupełnia je w razie potrzeby.
3. **Praca z multimediami.** Uczniowie w dwuosobowych zespołach zapoznają się z treścią materiału w sekcji: „Audiobook” oraz poleceniem 1 i wspólnie rozwiązują zadanie.
4. **Praca w grupach.** Uczniowie porównują wiersze Tetmajera i Świrszczyńskiej. W pracy wykorzystują poniższe pytania pomocnicze oraz ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”:
 - Kim jest podmiot liryczny? Jaką postawę prezentuje? (ćw. 4, 6)
 - W jaki sposób została przedstawiona kobieta? Zwróćcie uwagę na środki i obrazy poetyckie (ćw. 3, 5)
 - Jakie widzicie podobieństwa i różnice między wierszami? Zapiszcie wnioski.Po upływie ustalonego czasu grupy przedstawiają swoje odpowiedzi. Nauczyciel czuwa nad prawidłowym przebiegiem zadania, udzielając uczniom informacji zwrotnej.

Faza podsumowująca:

1. W rozmowie podsumowującej nauczyciel zadaje pytania: na czym polegała młodopolska skłonność do idealizowania cielesności? Czy poetyckie przedstawienia ciała były celem samym w sobie, czy też towarzyszył im jakiś głębszy sens? Czy poetyckie przedstawienia cielesności mają jakiś związek z nastrojami epoki *fin de siècle*?

Praca domowa:

1. W sekcji „Sprawdź się” został zacytowany wiersz *Virgini intactae* Kazimierza Przerwy-Tetmajera. Przeczytaj go uważnie i odpowiedz pisemnie na pytania:
 - Jaką wizję cielesności przedstawił Tetmajer w swoim sonecie?
 - Jaką funkcję pełnią pytania retoryczne?
 - Jak rozumiesz ostatni wers utworu?
2. Zadanie dodatkowe dla zainteresowanych uczniów: Wskaż dowolny utwór literacki, którego tematem jest ludzkie ciało. Opisz, w jaki sposób zostało w nim przedstawione.

Materiały pomocnicze:

- Zenon Uryga, *Odbiór liryki w klasach maturalnych*, w: *Metodyka literatury*, tom 2, wybór i oprac. J. Pachecka, A. Piątkowska, K. Sałkiewicz, Warszawa 2002.
- Artur Hutnikiewicz, *Młoda Polska*, Warszawa 2002.
- Zbiory cyfrowe Muzeum Narodowego w Warszawie.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przygotować własną prezentację multimedialną dzieł malarskich, których tematem jest kontemplacja kobiecego ciała.